

MÍSTO URČENÉ PRO UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ

Josef Beneš

Otázku místa určeného pro uzavření svátostného i nesvátostného manželství řeší kán 1118 CIC 83:

§ 1. Manželství mezi katolíky nebo mezi stranou katolickou a stranou nekatolickou pokřtěnou se uzavírá ve farním kostele; v jiném kostele nebo kapli se může uzavřít s dovolením ordináře nebo faráře.

§ 2. Místní ordinář může dovolit uzavření manželství na jiném vhodném místě.

§ 3. Manželství mezi katolickou stranou a stranou nepokřtěnou se může uzavřít v kostele nebo na jiném vhodném místě.

Komentář: § 1 tohoto kánonu stanoví, že vlastním a prvotním místem pro uzavření manželství mezi katolíkem a katolíkem nebo mezi katolíkem a nekatolíkem je farní kostel. Toto ustanovení vyplývá z povahy věci a také z vlastního rázu farního kostela. V CIC 83 není farní kostel zvlášť definován, ani farnost není definována farním kostelem, teoreticky by mohla farnost existovat i bez vlastního farního kostela. Jinak je tomu podle CIC 1917: kán. 216 § 1 stanoví: „territorium cuiuslibet dioecesis dividatur in distinctas partes territoriales; unicuique autem parti sua peculiaris ecclesia cum populo determinato est assignanda, suusque peculiaris rector, tanquam proprius eiusdem pastor, est praeficiendus pro necessaria animarum cura – území diecéze je rozděleno na různé územ-

ní části, každé části je přiřčen určený kostel spolu s určeným lidem, pro nějž je opět určen vlastní pastýř, který se stará o potřeby duší.“

Farní kostel je tradičně duchovním centrem farnosti. O farním kostele se zmiňuje zvláště kán 857, § 2 CIC 83: „dospělý se zpravidla křtí ve vlastním farním kostele a dítě ve vlastním farním kostele rodičů, pokud spravedlivý důvod nedoporučuje něco jiného“; dále kán. 858, § 1 CIC 83: „každý farní kostel má křtitelnicí, při zachování dříve získaného práva jiných kostelů.“ Kán 1177, § 1 CIC 83 stanoví: „pohřeb kteréhokoliv zemřelého věřícího se zpravidla má konat ve farním kostele“.

Z uvedených kánonů vyplývá, že farní kostel je privilegovaným místem pro konání tzv. „farních funkcí“ – křtu, svatby a pohřbu.

Možnost uzavřít manželství v jiném kostele nebo kapli je vázána na dovolení ordináře nebo faráře pod sankcí nedovolenosti, nikoliv však neplatnosti. Jiným kostelem se rozumějí ostatní kostely nacházející se na území farnosti – kostely filiální, klášterní, rektorátní. Definici kostela podává kán 1214 CIC 83: „kostelem se rozumí posvátná budova, určená pro bohoslužby, do níž jsou věřící oprávněni přijít, aby zde konali bohoslužby, především veřejně.“ Pojem „kostel“, latinsky „ecclesia“ se netýká velikosti nebo vzhledu budovy, ale vyjadřuje její určení pro veřejnou bohoslužbu pro všechny věřící. Kanonic-

ký pojem kaple /oratorium/ je obsažen v kán. 1223 CIC 83: „kaplí se rozumí místo, které je na základě dovolení ordináře určeno pro bohoslužby ve prospěch některého společenství nebo shromáždění věřících, kam mohou přijít se souhlasem příslušného představeného i jiní věřící.“ Tato definice opět nevynechává kapli po stránce architektury či velikosti, jak snad napovídá český překlad tohoto termínu, ale po stránce jejího specializovaného určení pro určité společenství věřících. Rozdíl mezi veřejnou a soukromou kaplí vyjadřuje kán. 1226: „soukromou kaplí se rozumí místo určené se souhlasem místního ordináře ve prospěch jedné nebo více fyzických osob“. Kán 1223 hovoří o veřejné kapli, která má sice specifické určení, ale je v zásadě otevřená veřejnosti, kán 1226 hovoří o kapli určené pro soukromé účely. Kán. 1228 stanoví: „při zachování kán. 1227 se ke konání mše a jiných bohoslužeb v soukromé kapli vyžaduje dovolení místního ordináře.“ Kán. 1118, §1 CIC 83 však nerozlišuje mezi kaplí veřejnou a soukromou, předpokládá u soukromé kaple obecné dovolení ordináře pro konání bohoslužeb, vyžaduje však pro jednotlivý případ uzavření svátostného manželství další dovolení ordináře nebo faráře. Je tedy možné s dovolením faráře při udělení licence jinému duchovnímu dovoleně a platně uzavírat manželství například v zámeckých kaplích apod. Dřívější zákaz uzavřít manželství v kapli kněžského semináře nebo v kapli řeholnic / kán. 1109 CIC 1917/ již neplatí.

V této souvislosti je možné se zmínit o posvátném místě obecně na základě kán. 1205 CIC 83: „posvátná místa jsou místa určená k bohoslužbě nebo pohřbu věřících zasvěcením nebo žehnáním, které k tomu předepisují liturgické knihy“. Jedná se v podstatě o kos-

tel, kapli, a hřbitov, pro účely uzavírání manželství přicházejí v úvahu kostel a kaple.

Dovolení uzavřít manželství na jiném vhodném místě je rezervováno podle 1118, §2 CIC 83 místnímu ordináři. Z toho vyplývá, že nelze dovoleně bez povolení ordináře uzavřít svátostné manželství mimo kostel nebo kapli.

Pojem „vhodného místa“ není blíže určen. Je určen „vhodností místa“ – „locus conveniens“. Úsudek o tom, zda místo je vhodné pro slavení svátosti manželství přísluší ordináři. Úkolem duchovního správce je vést věřící k chápání posvátnosti manželství, k vědomí, že manželství je svátost, a jakožto svátost je liturgií, která vyžaduje i posvátný rámec. Na druhé straně se duchovní správce v dnešní době setkává s lidmi, kteří mají vlastní, často svérázné pojetí o posvátnosti místa a prostoru. Pojem „posvátnosti“ se v jejich mysli nekryje s církevním pojetím zasvěcení místa pro bohoslužby, ale s osobními vzpomínkami a silnými prožitky. Uplatňuje se zde i výrazný „naturismus“ zvláště u některých skupin mladých lidí – posvátná jsou pro ně určitá místa přírodního rázu – památný strom, les apod., s nimiž je pojí citové pouto. Skutečnost že žádají o slavení svátosti manželství na těchto místech, svědčí na jedné straně v o ztrátě smyslu pro sakrální prostor, tak, jak ho chápe církev, na druhé straně svědčí o tom, že manželství pokládají za významnou životní záležitost, do které chtějí vstoupit na místě pro ně zvláště významném. Tento aspekt je možno hodnotit jako pozitivní východisko, které vyjadřuje jejich hluboké ocenění manželství, je proto vhodné tyto osoby podchytit v jejich způsobu myšlení a podle okolností jim vyjít vstříc. Je však třeba zachovat řád určité přiměřenosti a rozumnosti.

Zamyšlení nad „vhodností místa“ nás může vést ke dvěma zásadním aspektům. Předně se musí jednat o místo – locus – tento výraz sebou nese určenost, je vyjádřením ohraničeného prostoru. Sotva lze mluvit o „místě“, ve vzduchu, ve vodě, nebo v otevřené přírodě. Místem rozumíme prostor, který je možno exaktně popsat. Proto zpravidla není uděleno povolení k uzavření manželství ve volné přírodě.¹ V případě uzavření smíšeného manželství lze udělit povolení k uzavření manželství v nekatolickém kostele, pokud je zachována kanonická forma. Dále je třeba, aby byla zajištěna „vhodnost“, aby bylo možné důstojně vykonat liturgický obřad, aby byly zajištěny skutečnosti, které vyžaduje kanonická forma, přítomnost svědků, slyšitelnost a srozumitelnost pronášených slov, klid pro slavení svátosti, důstojné prostředí odpovídající svátostnému charakteru konaného obřadu. V případě nouze – nemoc apod. – lze manželství uzavřít na kterémkoliv místě, kde to okolnosti umožňují.

Jinak je tomu, když se jedná o manželství nesvátostné, uzavírané mezi pokřtěným a nepokřtěným na základě dispense disparitas cultus. Zde stanoví § 3, kán. 1118 CIC 83, že toto manželství se *může* uzavřít v kostele nebo na jiném vhodném místě. Došlo zde k posunu vzhledem k předchozímu CIC z r. 1917, který v kán. 1109, § 3 stanovil, že manželství mezi katolíkem a nepokřtěným je dovoleno uzavřít v kostele jen na základě povolení or-

dináře.

Současný CIC oproti předchozímu umožňuje uzavírání takového manželství v kostele či kapli bez povolení ordináře, ponechává však otevřenou možnost uzavřít toto manželství i na jiném vhodném místě. V některých případech i v dnešní době bude vhodnější takové manželství uzavřít mimo liturgický prostor, v případě těžké animozity ze strany nepokřtěného partnera.

Jedná-li se o uzavření manželství mezi katolíkem a nepokřtěným není proto duchovní správce povinen z obecného práva žádat ordináře o povolení asistovat při tomto sňatku na místě, které není posvátným místem. Diecézní biskup může stanovit partikulárním zákonem, že si vyhrazuje dát dovolení i pro tento sňatek. Jinak je přenecháno jeho úvaze, zda místo k tomuto účelu zvolené odpovídá požadavku vhodnosti. Jelikož se v tomto případě nejedná o svátostný úkon, ale o úkon jurisdikční, lze nárok na vhodnost místa posuzovat s větší benevolencí.

Jelikož uzavření manželství před příslušným církve je v našem státě současně i civilním úkonem, je třeba respektovat také směrnice civilních autorit, které se týkají místa uzavření manželství. Rozumná spolupráce mezi farářem a civilními úřady může i v této oblasti předejít různým zbytečným sporům a nedorozuměním ke kterým může docházet v případech extravagantních návrhů ze strany některých snoubenců.

POZNÁMKY

1 R. Sebott, *Das neue kirchliche Eherecht*, Frankfurt a. M., 2005, str. 173

R. D. doc. Josef Beneš, Th.D., farář v Hrotovicích, obhájce svazku a ochránce spravedlnosti Diecézního církevního soudu v Brně, v roce 2001 byl jmenován docentem morální teologie na CMTF UP Olomouc.